

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 2. «Філософія права: проблеми
становлення та тенденції розвитку»**

Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Галузь знань:	08 «Право»
Спеціальність:	081 «Право»
Освітня програма:	«Право»

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія права: проблеми становлення та тенденції розвитку» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Право».

Розробник:

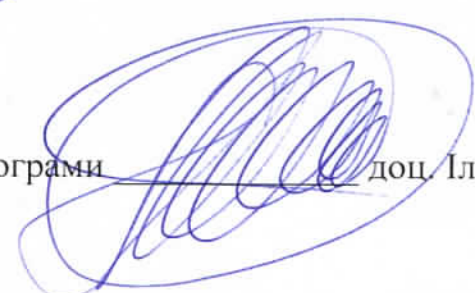
кандидат філософських наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Смаль І.І.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін

Протокол від «01» вересня 2022 року № 1.

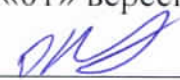
Завідувач кафедри  доц. Ільків О.В.

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми  доц. Ільків О.В.

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «01» вересня 2022 р.

Голова НМК  доц. Оверчук О.В.

1.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 081 Право	обов'язковий компонент освітньої програми	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 08 Право	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) Освітня програма «Право»	Лекції	
		16 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год.	74 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія права: проблеми становлення та тенденції розвитку» схвалена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 08 Право за освітньо-професійною програмою «Право».

Філософсько-правові знання є фундаментальною складовою правової компетентності, яка розглядається як інтегративна якість особистості, що виражається в готовності та вмінні на основі юридичних знань вирішувати професійні завдання й життєві колізії, що, зрештою, запобігає ситуаціям нелегітимних або протиправних дій, а натомість сприяє утвердженню правової держави і цінностей права у суспільстві. На практиці гносеологічний компонент правової компетентності є засадничим і виконує освітню (просвітницьку), виховну та прогностичну функції. Сформовані й глибокі філософсько-правові знання сприяють формуванню гуманістичного праворозуміння, що визначає у перспективі уявлення майбутнього правника про місце права у системі суспільних відносин, а також характер правової реалізації цих відносин певними юридичними засобами, способами та методами з метою приведення їх у відповідність до потреб суспільства, забезпечення у ньому порядку та стабільності.

Мета. Метою курсу є поглиблення базових знань з філософії загалом та ознайомлення здобувачів із специфікою філософії права як світоглядною формою пізнання права, що сприяє розумінню смислу і суті права, його основ і місця в житті людини і суспільства

Під час лекційних та практичних занять, самостійної роботи студенти, майбутні фахівці з права, **набувають таких компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові компетентності).**

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

Опанувавши дисципліну «Актуальні проблеми цивільного права та процесу» студенти повинні володіти такими **результатами навчання:**

РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Філософія права як наука.

Право і держава як об'єкти філософського дослідження. Філософія і загальна теорія права. Філософія права в системі філософських наук. Філософія права в системі юридичних наук, її місце і значення. Предмет філософії права, його історія. Філософські проблеми суті і явища в праві і державі. Різноманіття визначень права. Філософія права і проблема синтезу різних визначень права в єдиному понятті права. Поняття права, правове поняття держави. Право як регулювальник суспільних стосунків. Виховна роль права. Функції філософії права: світоглядна, методологічна, аксіологічна, інформаційна, виховна. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів.

Тема 2. Методологія і принципи філософії права.

Метод філософії права. Різноманіття концепцій філософії права: природне, позитивне, гуманістичне право. Основні моменти права: рівність, справедливість, свобода, закон. Логічне і історичне в праві. Ідея права і реальність. Сенс права. Сутність методології вивчення права, її рівні. Проблеми співвідношення правового позитивізму та природно-правового мислення. Основні методологічні підходи до розуміння права (позитивізм, юснатуралізм, біхевіоризм, раціоналізм, психологізм, антропологізм, неокласицизм, лібералізм, комунітаризм, постмодернізм, постструктуралізм та ін.). Об'єктивізм, суб'єктивізм та інтерсуб'єктивність як світоглядно-методологічна основа обґрунтування права. Принципи філософії права.

Тема 3. Основні типи праворозуміння: філософський дискурс.

Поняття типу праворозуміння. Тип праворозуміння як сукупність основоположних ідей та принципів, що лежать в основі правового життя суспільства і впливають вирішальним чином на її розвиток. Основні ідеї юридичного позитивізму. Позитивація права як процес офіційного визнання державного права та надання йому законної сили. Соціокультурна детермінація процесу позитивації права. Загальнообов'язковість закону як результат загальнозначимості права. Позитивне право як офіційно визнаний та захищений державою принцип формальної рівності людей в свободі та справедливості. Витоки концепції природного права. Принципи природного права: принцип природної справедливості, принципи свободи, добра, рівності, гармонії існуючого, принцип краси, істини, спільного блага, принцип абсолютної цінності життя. Право як принцип формальної рівності, форма фактичних відносин; право як всезагальна справедливість. Рівність, свобода і справедливість як онтологічні характеристики права. Право як однакова міра свободи та справедливості. Право як форма суспільних відносин.

Тема 4. Характеристика основних етапів становлення філософії права.

Передумови виникнення правових переконань. Правова думка Древньої Індії. Ідея світового закону. Філософсько-правова думка Древнього Китаю. Основні філософсько-правові ідеї конфуціанців і легатів. Закон, порядок і справедливість як основні проблеми філософії права античності. Ідея суспільного договору Протагора. Правовий раціоналізм Сократа, гедонізм Епікура і фаталізм стоїків. Основи філософії природного права: Демокріт, Епікур, Зенон. Філософсько-правові ідеї Платона і Аристотеля. Теологічне трактування права в епоху Середньовіччя. Філософсько-правові погляди Августина. Вчення Хоми Аквінського про три рівні законів, справедливість і право. Концепція договірної держави, природного і вольового права Г. Гроція. Проблеми права і моральності у М. Монтеня. Проблеми закону і політики в Н.Макіавеллі. Філософія права Нового часу і епохи Освіти. Економічні та соціально-політичні передумови зміни правової реальності Нового часу. Ф.Бекон про справедливість. Би. Спіноза про ознаки права, його межі і способи підтримки. Вчення Т. Гоббса про природні закони і суспільний договір. Дж. Локк про людину як правову істоту. Концепція «освіченого монарха» Вольтера. Ш. Монтеск'є про закон як умову свободи. Критика Ж.Ж. Руссо теорії договірної держави Гоббса. Концепція «народного суверенітету». Класична німецька філософія і філософія права. Гуманістичні основи філософсько-правових поглядів І. Канта. Категоричний правовий імператив і ідея правової держави. Кант про види і функції права. Гегель про філософію права і її предмет. Вчення Гегеля про право як розвиток об'єктивного духу. Рівні розвитку поняття «право»: абстрактне право-мораль-моральність. Актуальність гегелівської концепції цивільного суспільства.

Некласична філософія і філософія права. О.Конт про природне право. Дж.Остін про взаємозв'язок моралі і права. Військовий і промисловий типи суспільства Р.Спенсера. Ніцшеанська теорія права як зіставлення «героїв» і «натовпи». Класово-економічна теорія права К.Маркса і Ф.Енгельса. Діалектико-матеріалістичне вчення про передумови і суть насильства, влади і права.

Загальна характеристика філософсько-правових досліджень ХХ ст.. Філософія права як наука про правові цінності. Філософія права як галузь юридичної науки і основа права. Філософія права це етично-духовне обґрунтування позитивного права. Філософія права це обґрунтування принципів природного права. Розвиток зарубіжної філософії права в другій половині ХХ століття в неокантіанстві, неогегельянстві, феноменології, екзистенціалізмі, неомарксизмі, неопозитивізмі. Значення історії філософії права для сучасних філософсько-правових досліджень.

Тема 5. Онтологічні питання філософії права: природа й структура права.

Онтологічна природа права. Правова реальність: сутність та особливості. Онтологічне підґрунтя права. Право як особлива реальність. Нормативно-деонтологічна природа права. Співвідношення належного і суцього у праві. Онтологічні функції права. Проблеми співвідношення понять «правова реальність» і «правова дійсність» та суміжних понять. Буття та існування права. Форми буття права: ідея права, правові норми, правове життя. Дискусія про співвідношення права і закону. Позитивне і природне право. Протиправний закон і неправове законодавство як ігнорування ідеалу свободи, рівності, справедливості. Система суспільних відносин як предмет права та законодавства. Правова ситуація як онтологічна основа правової реальності. Онтологічні основи теорії правосвідомості.

Тема 6. Антропологічний вимір права.

Природа людини і право. Антропологічні основи права. Право як форма буття і здійснення свободи людини. Особа і право. Суб'єктивні і об'єктивні права. Ідеї природних, природжених, невідчужуваних прав і свобод людини. Філософський сенс і обґрунтування прав людини. Концепції прав людини і прав громадянина: історія і сучасність. Права людини і права громадянина: їх відмінності і співвідношення. Правоздатність і дієздатність. Правосвідомість і правовідносини. Механізми формування правової особи. Особа і право. Гуманістична природа права. Права людини. Право на життя і право на смерть. Проблема евтаназії в сучасній юриспруденції. Філософія життя у праві. Біоетика і філософія права. Концепції дарованих прав.

Тема 7. Аксиологія права.

Поняття «аксіологія». Походження поняття «аксіологія». Визначення предмету аксіології. Фундаментальні принципи, поняття та основні категорії аксіології. Аксиологія як логіко-філософське дослідження проблеми цінностей. Аксиологія в структурі академічної філософії, гуманітарної освіти та духовної культури. Світоглядне значення аксіології. Поняття «цінність». Визначення поняття «цінність». Суб'єкт-об'єктна природа цінностей. Відносність, абсолютність, автономність цінностей. Статус цінностей і ціннісного ставлення до світу. Класифікація цінностей. Ієрархія цінностей людського буття. Цінності як ядро світоглядної проблематики. Поняття «ціннісні орієнтації». Визначення поняття «ціннісні орієнтації». Природа ціннісних орієнтацій. Система ціннісних орієнтацій. Зв'язок цінностей та ціннісних орієнтацій. Цінності й ціннісні орієнтації як елементи ціннісно-сислової сфери особистості. Роль цінностей у праві. Цінність права. Свобода як визначальна характеристика людського буття та вища цінність. Право як форма свободи. Справедливість як основна правова цінність та провідне поняття сучасної філософії права. Сучасні теорії справедливості. Право як справедливість. Рівність як категорія філософії права. Право як формальна рівність. Зміст поняття правової рівності. Принципи формально-юридичної рівності в системі сучасного права.

Тема 8. Інституційний вимір права

Поняття політико-правових інститутів. Держава і людина: проблематика взаємовідносин. Принципи верховенства права і законності у державній практиці. Правова держава як втілення ідеї персоналістичної свободи. Генезис ідеї правової держави. Ідея правової держави та реальність. Правова держава як якісна форма буття права, конкретизація та втілення принципу формальної рівності. Права і свободи людини і громадянина. Проблема легітиматії влади. Влада як різновид управління. Влада і воля. Влада як символ спільності. Людина, держава, право. Людська особистість

як джерело влади. Влада як порятунок від самознищення. Поняття легітимності та легітимації. Легітимна влада як влада, яка приймається народними масами і спирається на їх добровільну згоду, а не нав'язується їм силою. Види легітимації. Громадянське суспільство і держава. Громадянське суспільство: історико-правові аспекти. Концептуальна основа інтерпретації природи громадянського суспільства. Умови життєдіяльності громадянського суспільства та його істотні характеристики. Якісна специфічність громадянського суспільства. Філософсько-правовий аспекти правотворчості і правозастосування. Законодавство як результат компромісу між різними соціальними силами суспільства. Майбутнє цивілізації та права.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Філософія права як наука.	10	2				8	10	2				8
Тема 2. Методологія і принципи філософії права.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 3. Основні типи праворозуміння: філософський дискурс.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 4. Характеристика основних етапів становлення філософії права.	20	2	2			16	20		2			18
Тема 5. Онтологічні питання філософії права: природа й структура права.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 6. Антропологічний вимір права.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 7. Аксиологія права.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 8. Інституційний вимір права	10	2	2			6	10	2				8
Усього годин	90	16	14	-	-	60	90	10	6	-	-	74

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Пр 1. Різноманіття концепцій філософії права: природне, позитивне, гуманістичне право. Сутність методології вивчення права, її рівні. Проблеми співвідношення правового позитивізму та природно-	2

	правового мислення. Основні методологічні підходи до розуміння права (позитивізм, юснатуралізм, біхевіоризм, раціоналізм, психологізм, антропологізм, неокласицизм, лібералізм, комунітаризм, постмодернізм, постструктуралізм та ін.).	
2	Пр 2. Основні ідеї юридичного позитивізму. Позитивація права як процес офіційного визнання державного права та надання йому законної сили. Загальнообов'язковість закону як результат загальнозначимості права. Позитивне право як офіційно визнаний та захищений державою принцип формальної рівності людей в свободі та справедливості. Витоки концепції природного права. Принципи природного права: принцип природної справедливості, принципи свободи, добра, рівності, гармонії існуючого, принцип краси, істини, спільного блага, принцип абсолютної цінності життя.	2
3	Пр.3. Ідея суспільного договору Протагора. Основи філософії природного права: Демокріт, Епікур, Зенон. Філософсько-правові ідеї Платона і Аристотеля. Вчення Хоми Аквінського про три рівні законів, справедливість і право. Концепція договірної держави, природного і вольового права Г. Гроція. Проблеми права і моральності у М. Монтеня. Проблеми закону і політики в Н.Макіавеллі. Ф.Бекон про справедливість.. Вчення Т. Гоббса про природні закони і суспільний договір. Дж. Локк про людину як правову істоту. Концепція «освіченого монарха» Вольтера. Ш. Монтеск'є про закон як умову свободи. Критика Ж.Ж. Руссо теорії договірної держави Гоббса. Гуманістичні основи філософсько-правових поглядів І. Канта. Кант про види і функції права. Гегель про філософію права і її предмет. О.Конт про природне право. Дж.Остін про взаємозв'язок моралі і права. Загальна характеристика філософсько-правових досліджень ХХ ст.. Філософія права як наука про правові цінності. Розвиток зарубіжної філософії права в другій половині ХХ століття в неокантіанстві, неогегельянстві, феноменології, екзистенціалізмі, неомарксизмі, неопозитивізмі. Значення історії філософії права для сучасних філософсько-правових досліджень.	2
4	Пр.4. Онтологічне підґрунтя права. Право як особлива реальність. Онтологічні функції права. Проблеми співвідношення понять «правова реальність» і «правова дійсність» та суміжних понять. Буття та існування права. Форми буття права: ідея права, правові норми, правове життя.. Позитивне і природне право.. Система суспільних відносин як предмет права та законодавства. Правова ситуація як онтологічна основа правової реальності. Онтологічні основи теорії правосвідомості.	2
5	Пр.5.Антропологічні основи права. Право як форма буття і здійснення свободи людини. Особа і право. Суб'єктивні і об'єктивні права. Ідеї природних, природжених, невідчужуваних прав і свобод людини. Філософський сенс і обґрунтування прав людини. Концепції прав людини і прав громадянина: історія і сучасність. Права людини і права громадянина: їх відмінності і співвідношення. Правоздатність і дієздатність. Правосвідомість і правовідносини.. Гуманістична природа права. Права людини. Право на життя і право на смерть..Концепції дарованих прав.	2
6	Пр.6. Поняття «аксіологія». Визначення предмету аксіології. Фундаментальні принципи, поняття та основні категорії аксіології. Поняття «цінність». Визначення поняття «цінність». Суб'єкт-об'єктна природа цінностей. Відносність, абсолютність, автономність цінностей. Класифікація цінностей. Ієрархія цінностей	2

	людського буття. Поняття «ціннісні орієнтації». Визначення поняття «ціннісні орієнтації». Право як справедливість. Рівність як категорія філософії права. Право як формальна рівність. Зміст поняття правової рівності. Принципи формально-юридичної рівності в системі сучасного права.	
7	Пр.7. Генезис ідеї правової держави. Ідея правової держави та реальність. Правова держава як якісна форма буття права, конкретизація та втілення принципу формальної рівності. Права і свободи людини і громадянина. Влада як різновид управління. Влада і воля. Влада як символ спільності. Поняття легітимності та легітимації. Види легітимації. Громадянське суспільство і держава. Громадянське суспільство: історико-правові аспекти. Філософсько-правовий аспекти правотворчості і правозастосування. Законодавство як результат компромісу між різними соціальними силами суспільства. Майбутнє цивілізації та права.	2
	Разом:	14

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Тема 1. Філософія права як наука.	8
2	Тема 2. Методологія і принципи філософії права.	6
3	Тема 3. Основні типи праворозуміння: філософський дискурс.	6
4	Тема 4. Характеристика основних етапів становлення філософії права	16
5	Тема 5. Онтологічні питання філософії права: природа й структура права.	6
6	Тема 6. Антропологічний вимір права.	6
7	Тема 7. Аксиологія права.	6
8	Тема 8. Інституційний вимір права	6
	Разом	60

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять	Форми контролю	Кількість балів
<i>Тема 1.</i>	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування.	5
<i>Тема 2.</i>	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичної роботи	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень.	5

Тема 3.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень. Робота з Інтернет- ресурсами	8
Тема 4.	Анотація матеріалу за темою. Виконання завдань практичної роботи	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. написання філософського есе	10
Тема 5.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних занять.	Здача виконаних практичних завдань.	8
Тема 6.	Анотація матеріалу за темою. Підготовка есе.	Захист опрацьованого матеріалу. Здача есе	8
Тема 7.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних занять.	Здача виконаних практичних завдань. здача есе.	8
Тема 8.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних занять. Підготовка презентацій	Здача виконаних практичних завдань.	8

8. Методи навчання

1. Лекції із застосуванням пояснювально-ілюстративного методу, із використанням роздаткового матеріалу та мультимедійних презентацій.
2. Практичні заняття з застосуванням інтерактивних методів проведення практичних занять (режим бесіди, діалогу).
3. Складання опорного конспекту теми, побудова структурної схеми окремого питання, написання есе.
4. Методи та прийоми активізації навчальної діяльності студента під час лекційних та практичних завдань (дискусія, дебати тощо).
5. Поточне консультування. Самостійна робота студентів з літературними та Інтернет-джерелами.
6. Презентація результатів виконаних завдань та досліджень студентом.

9. Методи контролю

При вивченні здобувачами дисципліни «Філософія права: проблеми становлення та тенденції розвитку» застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти:

1. Предмет та завдання філософії права.
2. Проблемний зміст відношення «Право і свобода».
3. Філософсько-правові проблеми евтаназії
4. Місце філософії права в соціальній філософії.
5. Проблемний зміст співвідношення «Право і рівність».
6. Філософсько-правові проблеми клонування.
7. Типологія концепцій філософії права.
8. Поняття «негативної» та «позитивної» свободи.
9. Соціокультурні, гносеологічні й аксіологічні аспекти правового вчення.
10. Проблема реалізації прав людини в сучасному суспільстві (на прикладі України).
11. Свобода як індивідуальна та суспільна цінність.
12. Філософське поняття права.
13. Поняття «суб'єктивні та об'єктивні сторони права», «правоздатність і дієздатність
14. Комунікативна концепція правової свободи.
15. Основні моменти права: рівність, справедливість, свобода, закон.
16. Сутність норми та патології в праві.
17. Сутність проблеми «особистість і право».
18. Основні модифікації філософії позитивного права (соціологічна концепція, юриспруденція інтересів, марксизм; психологічна школа, нормативістська концепція права).
19. Зміст правової реальності та її структура.
20. Поняття поведінки з відхиленням
21. Правова держава та етична юриспруденція.
22. Специфіка правових відносин.
23. Злочин як форма поведінки з відхиленнями.
24. Концепції походження права.
25. Поняття «справедливості» в римському праві.
26. Сутність концепцій злочину (релігійна, соціологічна, волюнтаристична, позитивістська).
27. Місце та значення права в сучасному суспільстві.
28. Проблема реалізації прав людини в сучасному суспільстві (на прикладі України).
29. Філософські підстави покарання.
30. Сутність та структура правосвідомості.
31. Проблемний зміст співвідношення «Право і свобода».
32. Філософсько-правові аспекти страти.
33. Проблема співвідношення права та закону.
34. Поняття «негативної» та «позитивної» свободи.
35. Сутність і структура правової діяльності.
36. Сутність та проблемний зміст співвідношень «право і влада», «право і правопорядок», «правова держава».

37. Поняття «суб'єктивні та об'єктивні сторони права», «правоздатність і дієздатність».
38. Поняття ефективності права.
39. Філософське поняття права.
40. Сутність правової діяльності та управління.
41. Правова культура та її особливості.
42. Гносеологія права: сутність та завдання.
43. Проблемний зміст співвідношення «Право і справедливість».
44. Поняття правової безпеки.
45. Межі та можливості пізнання правової реальності.
46. Проблема правового самозахисту особистості.
47. Проблема подолання бюрократизму в органах державної влади.
48. Сутність проблеми методу у філософії права.
49. Поняття «суб'єкт правової комунікації».
50. Поняття природного права і його історичні модифікації.
51. Сутність позитивістської теорії права.
52. Поняття простір правової комунікації.
53. Проблемний зміст співвідношення «Право і рівність».
54. Державна влада як об'єкт соціально-філософського аналізу.
55. Поняття «суб'єктивні та об'єктивні сторони права», «правоздатність і дієздатність».
56. Проблема тлумачення права.
57. Проблема історичного і логічного у розумінні права.
58. Ідея правової держави в історії філософсько-правової думки.
59. Сутність норми та патології в праві.
60. Характерні риси правової держави.
61. Свобода як індивідуальна та суспільна цінність.
62. Специфіка мови права.
63. Поняття природного права і його історичні модифікації.
64. Поняття «негативної» та «позитивної» свободи.
65. Проблеми демократії сучасних держав.
66. Ідея природного права в неklasичній філософії.
67. Проблема подолання бюрократизму в органах державної влади.
68. Поняття «справедливості» в римському праві.
69. Проблема реалізації прав людини в сучасному суспільстві (на прикладі України).
70. Сутність і структуру правової діяльності.
71. Філософсько-правові проблеми гендера.
72. Правова держава та етична юриспруденція.
73. Проблема посилення правового захисту громадян в сучасній Україні.
74. Зміст правової реальності та наведіть її структуру.
75. Основні модифікації філософії позитивного права (соціологічна концепція, юриспруденція інтересів, марксизм; психологічна школа, нормативістська концепція права).
76. Поняття ефективності права.
77. Філософсько-правові проблеми охорони довкілля.
78. Сутність проблеми «особистість і право».
79. Філософсько-правові проблеми біоетики.
80. Зміст етичної юриспруденції.
81. Поняття «суб'єктивні та об'єктивні сторони права», «правоздатність і дієздатність».
82. Поняття «громадянська власність».
83. Філософсько-правові проблеми евтаназії.
84. Предмет та завдання філософії права.
85. Філософське поняття права.
86. Окресліть механізми формування правової особистості.
87. Типологія концепцій філософії права.
88. Правосвідомість її сутність та структура.
89. Розкрийте поняття «негативної» та «позитивної» свободи.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				(екзамен)	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
5	5	8	10	8	8	8	8		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

		практичних завдань	
--	--	--------------------	--

14. Методичне забезпечення

1. Посібники
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети тестових завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

15. Рекомендована література

Базова:

1. Бачинін В.А., Журавський В.С, Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид. спец-тей вищих навч. закладів. Київ: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. 472 с.
2. Гребеньков Г. В., Фіолевський Д. П. Юридична етика: Навч. пос. Київ: Алерта, 2004. 209 с.
3. Гусарєв С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. - К.: Знання, 2005. 375 с.
4. Теорія держави і права: Академічний курс: підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
5. Філософія права: навч. посіб. / за заг. ред. М .В. Костицького та Б. Ф. Чміля. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 336 с.
6. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / ред. О. Г. Данильян ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2009. 208 с.
7. Філософія права: конспект лекцій / ред. О. Г. Данильян. Харків: Право, 2009. 176 с.
8. Філософія права / за ред Дж. Фейнберга. Київ: «Основа», 2007. 256с.
9. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / ред. О. Г. Данильян ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 208 с.

Допоміжна

1. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с.
2. Загальна теорія держави і права. Підручник. / Кельман М. С., Мурашин О. Г. К. Київ: Кондор, 2008. 486 с.
3. Козловський А. А. Філософія права: навч-метод. посіб. Чернівці: Рута, 2003. 128 с.
4. Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства. Харків: Одиссей, 2006. 352 с.

5. Матвійчук А. В. Праворозуміння в контексті підготовки фахових правників. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2018. № 2 (20). С. 96–101.
6. Матвійчук А. В. Екологічна деонтологія: філософсько-методологічне осмислення наукових перспектив. Рівне: О. Зень, 2014. – 400 с.
7. Матвійчук А. В., Матвійчук О. В. Громадянське суспільство та деонтологічний дискурс. Сучасне державотворення: правова трансформація в умовах світових змін: монографія / за заг. ред. проф. Ю. Л. Бошицького, Київський університет права НАН України. Київ: Талком, 2020. С. 195–217.
8. Філософія права: Підручник для юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий дім "Ін Юре", 2003. 472 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.nbuiv.gov>. – Філософія права. Підручник-конспект. М.О. Ричков

http://www.zakon.at.ua/load/book/filosofija_prava_ii_kalnoj/2-1-0-274 – Кальной І. І. Філософія права.

<http://samusenko.my1.ru/load/17-1-0-26> – Філософія права / Навчальний